

Το έργο της Αντιγόνης Κεφαλά

Ο Ζωγράφος
και συγγραφέας
Γιώργος Μιχελακάκης

Ο Κόσμος δημοσιεύει σε συνέχειες, το βιβλίο του Γιώργου Μιχελακάκη: «Η Ελπίδα σε Κρίση, Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης» που εξετάζει τη διαδρομή των Ελλήνων μεταναστών της Αυστραλίας, στην τέχνη, κατά την περίοδο από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι της ημέρες μας.

Το βιβλίο κυκλοφόρησε το 2017 από τις εκδόσεις ΕΟΘΗΝΟΝ. Όποιος επιθυμεί να παραγγείλει το βιβλίο μπορεί να επικοινωνήσει με τον συγγραφέα στα EMAIL gmichelpaint@gmail.com ή eothinon@gmail.com. Για σχόλια και παρατηρήσεις μπορείτε να στείλετε email στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις gmichelpaint@gmail.com ή kosmos@kosmos.com.au ή επιστολή στην διεύθυνση Kosmos Newspaper, 654 New Canterbury Road, Hurlstone Park NSW 2193.

Τα θέματα που απασχολούν την Κεφαλά στις νουβέλες της, πέρα από την πλοκή που αλλάζει, είναι τα ίδια που συναντούμε και στην ποίησή της. Είναι ο χαμός, η απουσία, ο θάνατος, και η καλλιτεχνική εξύψωση.

Μέρος λ'

Η ηρωίδα στην νουβέλα «Το Νησί», η Μελίνα, στην προσπάθεια εισόδου στον δημόσιο χώρο για την κατάκτησή της γλώσσας, έχει πρόβλημα συνεννόησης με τους άρρενες εκπροσώπους του δημόσιου: το αφεντικό στη δουλειά, τον καθηγητή στο πανεπιστήμιο, τα φλερτ με τους άνδρες στους χώρους διασκέδασης. Δεν πρόκειται απλά για δυσκολίες που απορρέουν από εθνικές διαφορές, αλλά από την αντιφατική στάση της πατριαρχικά δομημένης κοινωνίας απέναντι στη δημόσια παρουσία της γυναίκας. Μια αντιφατικότητα που έγινε εμφανή στην νεωτερικότητα, καθώς απαιτήθηκε από τη μια να κρατηθεί η γυναίκα στο σπίτι για αποτελεσματικότερη διαχείριση της γυναικείας σεξουαλικότητας, ενώ από την άλλη, επιζητήθηκε η συμμετοχή της στην παραγωγή και τον δημόσιο χώρο.

Αυτή η αντιφατικότητα πραγματοποιήθηκε ιδιαίτερα τυραννικά πάνω στο γυναικείο σώμα, και προβλημάτισε ιδιαίτερα γυναίκες καλλιτέχνιδες οι οποίες προσπάθησαν να σταθούν ως πρόσωπα στον δημόσιο χώρο. Μια εικαστική καλλιτέχνης, η Eva Hesse έγραψε στο ημερολόγιό της, τη δεκαετία του 1960: "I cannot be something for everyone... Woman, beautiful, artist, wife, housekeeper, cook, saleslady, all these things. I cannot even be myself or know who I am."

Μεταπολεμικά δεν θα είναι λίγες οι γυναίκες που στο έργο τους, εμφανίστηκε ως προβληματική και αντιφατική η σχέση μεταξύ του σπιτιού από τη μια, και της δημόσιας παρουσίας τους από την

άλλη. Η «φυσική» θέση της γυναίκας στο σπίτι, που χιλιετίες διατηρούσε και πρόβαλε η πατριαρχία, αντιμετωπίστηκε από πολλές καλλιτέχνιδες ως σκλαβιά, όπως ως σκλαβιά θα παρουσιαστεί και η σύνδεση θηλυκότητας και επαγγελματικότητας. Η εικαστικός Louise Bourgeois στο έργο της, έδειξε το σπίτι ως ένα χώρο προβληματικό για τις γυναίκες.

Υπό την επιρροή του Σουρεαλισμού, δημιούργησε μια σειρά ανήσυχων έργων με τίτλο Feme - maison, όπου το γυναικείο σώμα χωρίς κεφάλι αναπαριστάνεται σαν σπίτι με μικρά παράθυρα, ως ένα αντικείμενο που δεν έχει δική του φωνή. Αντίθετα στην Κεφαλά, η ηρωίδα στο «Νησί» η Μελίνα, νοιώθει άνετα στο σπίτι. Εκεί κυριαρχεί το θηλυκό στοιχείο, ενώ το ανδρικό παρουσιάζεται διαμεσολαβημένο από τις μνήμες και τα αισθήματα της μητέρας και της θείας. Το πρόβλημα της Μελίνας δεν βρίσκεται στο σπίτι, όσο στον δημόσιο χώρο και τη γλώσσα του χώρου αυτού. Η πατριαρχική γλώσσα πρέπει να ανασκευαστεί αλλά προηγουμένα πρέπει να κατακτηθεί με κίνδυνο το υποκείμενο να πετρώσει καθώς υποστήριξε η Helen Cixous στο «Γέλιο της Μέδουσας». Παρόλα αυτά, «μόνο διακινδυνεύοντας με το γράψιμο... και αντιμετωπίζοντας την πρόκληση του λόγου ο οποίος κατευθύνεται από τον φαλλό, η γυναίκα θα προσδιορίσει τη θέση της, σε μια θέση άλλη από αυτή της σιωπής που την τοποθετεί η συμβολική πατριαρχική τάξη». Αν και οι αναλυτικές κατηγορίες των φιλοσόφων είναι αρκετά περίπλοκες,

η αλήθεια είναι ότι για την Κεφαλά η γλώσσα με την οποία είχε ανάγκη να εκφραστεί και ταυτόχρονα να εισέλθει στον δημόσιο χώρο, αποτέλεσε κρίσιμο παράγοντα. Και ίσως είναι από τις λίγες γυναίκες μετανάστριες πρώτης γενιάς στην Αυστραλία, που η γλώσσα που διαμόρφωσε, δεν παραδόθηκε στον συμβατικό δημόσιο λόγο, αν και το δέλεαρ για τους καλλιτέχνες είναι μεγάλο εφόσον η επικοινωνία εξασφαλίζεται μέσω μιας συμβατικής γλώσσας. Η Κεφαλά όμως έχει ένα προτέρημα. Κράτησε τα κείμενά της στα πλαίσια μιας λιπής κλίμακας, με πολλές σιωπές για την αξιοπρέπεια της ίδιας της γλώσσας. Όταν αντιμετώπισε τον πειρασμό να πει περισσότερα, δεν κατελήφθη από την ευκολία του δημόσιου λόγου, αλλά υιοθέτησε μια αφηγητική φόρμα ποιητικού πεζού, η οποία και πάλι περιορίστηκε σ' ότι πιο απαραίτητο, για να στοιχειοθετεί η παρουσία του υποκειμένου και η αγωνία του μέσα στον κόσμο.

Τα θέματα που απασχολούν την Κεφαλά στις νουβέλες της, πέρα από την πλοκή που αλλάζει, είναι τα ίδια που συναντούμε και στην ποίησή της. Είναι ο χαμός, η απουσία, ο θάνατος, και η καλλιτεχνική εξύψωση. Θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθούμε στο ιδιαίτερο στυλ της γραφής της που είναι δεμένο με τη θεματολογία της, επειδή έτσι θα καταλάβουμε καλύτερα σε πόσο διαφορετικά μονοπάτια οδηγήθηκε η γραφή αυτή την περίοδο, σε σχέση με τη «ρεαλιστική» γραφή που εμπύχωνε τη γλώσσα του Δούκα στην εποχή του.